

Colin P o d m o r e. *Aspects of Anglican Identity*. London: Church House Publishing 2005 ss. 196.

Problem tożsamości w jej rozmaitych aspektach należy ostatnio do najbardziej dyskutowanych. Coraz bardziej dostrzegalna wielokulturowość, wyjątkowa mobilność poszczególnych ludzi, jak i całych grup czy wspólnot, niezwykle łatwy i wieloraki przekaz informacji we współczesnym świecie sprawiają, że pytanie o tożsamość jednostki bądź grupy narodowej czy religijnej jest wyjątkowo aktualne. Z tym zagadnieniem przychodzi zmierzyć się również anglikanom, co jest jeszcze spo-

tęgowane ich wewnątrzteologicznymi i wewnątrzkościelnymi racjami. Od kilkadziesiąt lat dyskusje takie pojawiają się czy to np. na forum biskupich konferencji Lambeth, czy w publikacjach za sprawą szczególnie S. Sykesa, byłego biskupa Ely, czy obecnego arcybiskupa Canterbury R. Williamsa (por. jego najnowsza książka *Anglican Identities*. London: DLT 2004). Recenzowana praca C. Podmore'a wpisuje się – przynajmniej tak sugeruje tytuł – w te dyskusje.

Autor, Colin Podmore, jest historykiem Kościoła, zajmującym się głównie dziejami braci morawskich i ich kontaktami ekumenicznymi. Od kilkunastu lat jest również bardzo czynny w ważnych strukturach kościelnych Church of England, zwłaszcza w Radzie ds. Jedności Chrześcijan, gdzie był zastępcą przewodniczącego oraz aktualnie we władzach Synodu Generalnego od 1988 roku (jest sekretarzem synodalnej Izby Duchowieństwa). Jest autorem m.in. *The Moravian Church in England 1728-1760* (Oxford: OUP 1998) oraz redaktorem *Community, Unity, Communion: Essays In Honour of Mary Tanner* (London: Church House Publishing 1998).

Aspects of Anglican Identity to zbiór jego wcześniej opublikowanych artykułów, niektóre z nich zostały poszerzone bądź uaktualnione. Podejmują one wybrane aspekty anglikańskiej tożsamości zarówno w aspekcie wewnętrznym – zróżnicowania struktury całej Anglican Communion, jak i w aspekcie zewnętrznym – relacji anglikanów do innych Kościołów chrześcijańskich. Chodzi więc w zasadzie o różne aspekty anglikańskiej eklezjologii. Trzeba przyznać, że wieloletnie zaangażowanie Podmore'a w życie Kościoła Anglii, zwłaszcza jego Synodu Generalnego (*de facto* najwyższej władzy w każdej prowincji anglikańskiej), czyni go szczególnie kompetentnym w tym zakresie.

Po uwagach historycznych, zwłaszcza co do początków XIX wieku, Podmore pokazuje, jak anglikanizm rozwijał się w skali globalnej, szczególnie towarzysząc kolonializmowi brytyjskiemu. Ciekawsze uwagi poświęca anglikańskiej „Deklaracji zgody”, którą „dla Kościoła anglikańskiego [nazywa] tekstem definiującym” (s. 43-57). Wobec od dawna podnoszonych wątpliwości i kontrowersji przy określeniu treści teologii anglikańskiej, zwłaszcza „Deklarację” (obok *Artykułów wiary* czy licznych fragmentów *Book of Common Prayer*) uważa się za miejsce konkretnego wskazania na to, w czym wyrażają się „anglikańskie” prawdy wiary. Co ważne, właśnie tę „Deklarację” podpisują diakoni, prezbiterzy i biskupi przy święceniach. Ciekawe jest tu również wyjaśnienie rządów synodalnych w anglikanizmie – od najwyższego synodu generalnego, przez synody diecezjalne i dekanalne. Taka synodalność funkcjonuje tam od 1970 roku, gdy powołano do życia Synod Generalny, na który składają się trzy izby – Izba Biskupów, Duchowieństwa i Laikatu. Autor tłumaczy, jak w takiej strukturze podejmuje się decyzje na przykładzie wprowadzenia święceń kobiet przez Synod Generalny Kościoła Anglii w 1992 r. (s. 124-133).

Szczególnie interesujące są dwa rozdziały, w których Podmore tłumaczy zagadnienie prymatu i to zarówno prymatu arcybiskupa Canterbury w całej Wspólnocie Anglikańskiej i jego możliwy rozwój, jak i anglikańskie rozumienie prymatu Piotrowego w całym Kościele. Tutaj wyraźnie odnosi się do nr. 96 encykliki *Ut unum sint* Jana Pawła II (s. 58 nn.). Stara się również pokazać, jak na problem wewnętrznej jedności anglikanów wpływa struktura całej wspólnoty, która dzieli się

na prowincje, a te na metropolie i diecezje. Nie omija analizy implikacji ekumenicznych takiej struktury anglikanizmu (zwłaszcza s. 70-78). Przywołuje niektóre dokumenty ekumeniczne, powstałe w dialogu między anglikanami a np. katolikami, metodystami, braćmi morawskimi czy luteranami (s. 96-98). Ze swoich studiów nad anglikańską tożsamością wyprowadza trzy główne wnioski: (1) Church of England wie, że nie jest kompletny sam w sobie, ale jest częścią większej całości; (2) ma świadomość ciągłości, która jest równocześnie otwarta na zmianę w sensie rozwoju; (3) ewentualne zmiany mają charakter ewolucyjny, a nie rewolucyjny i chcą ostatecznie służyć tej ciągłości i katolickości Kościoła.

Całość tekstu jest dobrze udokumentowana w przypisach, zwłaszcza przez odniesienia do różnych dokumentów. Mimo że *Aspects of Anglican Identity* może być pożyteczna dla tych, którzy chcą się zaznajomić ze swoistością Kościoła anglikańskiego, lektura całości wydaje się zostawiać pewien niedosyt w stosunku do tytułu. Dość łatwo daje się też zauważyć, że poszczególne rozdziały to odrębnie przygotowane artykuły i nie w pełni łączą się w jedną całość. Indeks osobowo-rzeczowy (s. 188-196) z pewnością pomaga w odnalezieniu interesujących zagadnień. Mimo niedoskonałości, opracowanie Podmore'a można polecić tym, którzy chcą lepiej zrozumieć, jak anglikanizm radzi sobie z zachowaniem własnej tożsamości w kontekście współczesnych przemian.

Ks. Sławomir Nowosad
Instytut Teologii Moralnej KUL